

GOSPODARSTVO V SVETU

GOSPODARSKI RAZVOJ DRŽAV LATINSKE AMERIKE

Države Latinske Amerike, dvajset po številu, ki so razvrščene na področju nekdanjih kolonialnih posesti »latinskih« držav Portugalijske, Španije in Francije, predstavljajo izredno bogato področje sveta, v katerem živi danes okrog 180 milijonov prebivalcev. Te države so postale samostojne republike pred skoraj 150 leti — so torej starejše kakor večina današnjih industrijskih držav — pa vendar so tipično nerazvite države.

Njihov stoletni razvoj je bil popačen zaradi tega, ker niso v njih izvedli meščanske revolucije in ker je inozemski kapital usmerjal njihov gospodarski razvoj tako, kakor so narekovale koristi držav, v katerih je deloval. Njihova gospodarstva so postala tipičen surovinski dodatek razvitega kapitalističnega trga, pojem enostranskega monokulturnega gospodarstva. Posamezne države proizvajajo samo po en ali dva prideška ali izdelka (Brazilija in Kolumbija kavo, Kuba sladkor, srednjeameriške države »bananske republike« banane, Venezuela nafto, Bolivija kositer, Čile baker itd.).

V obdobju od leta 1945 do 1952 so se države Latinske Amerike gospodarsko zelo hitro razvijale. Dohodek na vsakega prebivalca se je povečal vsako leto za 3,3 odstotka, kar je zelo pomembno glede na prirast prebivalstva, ki je v Latinski Ameriki večji kakor kjerkoli na svetu. Ena najvažnejših značilnosti

povojnega gospodarskega razvoja Latinske Amerike je dejstvo, da se ta proces usmerja in odvija predvsem pod odkriljem države in da ima izrazito državno-kapitalistična obtežja. V večini držav imajo tako imenovane državne korporacije za razvoj, ki opravljajo neke vrste planiranje gospodarskega razvoja. Država ne daje pobude za razvoj industrializacije samo s carinsko zaščito, z davčno in kreditno politiko, temveč tudi z neposrednimi naložbami svojega kapitala. Tako je na primer leta 1955 od vseh investicij v Latinski Ameriki odpadlo na državne investicije 42 odstotkov, leta 1951 pa 44,5 odstotka. Po letu 1955 se ta delež postopoma zmanjšuje zaradi določenih političnih sprememb in krepitve privatno-kapitalističnih težajev, ki dobivajo pobudo tudi od zunaj, kar pa ne pomeni slabitve državnega kapitalizma.

Industrializacija

Industrijska proizvodnja se je v večini latinsko-ameriških držav podvojila v primerjavi s predvojnimi obdobjem. Mehika je na primer v zahodnem svetu na prvem mestu glede hitrosti industrijskega porasta v zadnjih 50 letih. Leta 1954 je industrijska proizvodnja v Mehiki porasla v primerjavi z letom 1929 za tri in pol krat.

Najnovejši pojav v industrijskem razvoju Latinske Amerike je gradnja težke industrije v Braziliji, Čilu, Kolumbiji in Argentini. Največja jeklarne Latinske Amerike, ki so jo leta 1946 zgradili v Braziliji, daje milijon ton

jekla na leto. Surovinska baza tega kombinata stoni na najbogatejših nahajališčih železne rude na svetu. Največji del akcij družbe, ki je lastnik jeklarne, pripada državi. Tudi v Čilu so s sredstvi državne korporacije za razvoj zgradili leta 1950 pri Konsepsionu jeklarne z zmogljivostjo 325 tisoč ton. Ta jeklarne sedaj predeluje železno rudo, ki so jo poprej izvažali v ZDA.

V Mehiki je že prej obstajala črna metalurgija, sedanja proizvodnja pa znaša 916 tisoč ton jekla na leto. Kolumbija je šele leta 1954 dobila prvo jeklarne z začetno proizvodnjo 125 tisoč ton jekla. Ker se Kolumbiji ni posrečilo dobiti od Ekspor-import banke in od Svetovne banke posojila za gradnjo jeklarne, so jeklarne zgradili s precejšnjo udeležbo francoskega kapitala. Jeklarne v San Nikolasu v Argentini je šele v gradnji. Morala bi začeti obratovati letos, njena zmogljivost pa bo znašala 400 tisoč ton. Argentina je do zdaj izdelovala okrog 300 tisoč ton jekla na leto. Kakor vidimo, so v vseh teh državah zgradili težko industrijo pod okriljem in neposrednim vplivom države.

V drugih državah Latinske Amerike nimajo težke industrije, toda za potrebe domačega trga so razvili razne vrste lahke industrije. Kovinsko-predelovalna industrija se je razvila samo v tistih državah, ki imajo že svojo organizirano proizvodnjo jekla.

Finansiranje

Kapital za finansiranje povojnega gospodarskega razvoja ni prišel iz inozemstva. Samo 3 odstotke povojnih investicij v Latinski Ameriki odpade na inozemski kapital. Država je imela v akumulaciji domačega kapitala svojo posredno ali neposredno vlogo. Države so usmerile največji del zbranih dotarskih rezerv iz časa vojne v gospodarske investicije. Ugodni pogoji za zamenjavo latinskoameriških surovin po vojni so bili prav tako pomemben vir zlasti dotlej, dokler ni Evropa organizirala svoje proizvodnje.

Ker so se sedaj vsi ti činitelji znatno poslabšali, se v nadaljnjem gospodarskem razvoju teh držav pojavlja problem finansiranja. Večina držav Latinske Amerike neče prepustiti svojega gospodarskega razvoja stihijskemu delovanju privatnega inozemskega kapitala, zato išče javni kapital. ZDA pa se že nekaj let izogiba, da bi nudile ta kapital v obliki posojil, češ da bo privatni kapital v primeru »ugodnejše klime« sam našel pot do latinskoameriških držav. Zato te države aktivno sodelujejo pri ustanavljanju sklada Združenih narodov za finansiranje razvoja nerazvitih držav. Izkoriščajo tudi konkurenco med evropskimi državami in Japonsko ter ZDA za svoj razvoj.

B. Vukušić

Proizvodnja nekaterih predmetov v Latinski Ameriki

Proizvod	Enota mere	1947	1950	1952
Pšenica (Argentina)	milijonov ton	7,7	8,1	8,5
Koruzna (Brazilija)	milijonov ton	5,6	5,1	5,9
Kava (Brazilija)	milijonov ton	16,6	12,8	15,1
Kava (Brazilija)	milijonov ton	5,5	6,0	6,2
Kava (Brazilija)	milijonov ton	1,7*	1,8	1,9
Volna	milijonov ton	1,0	1,1	1,2
Volna	tisočev ton	358*	328	328
Bombaž (Brazilija)	tisočev ton	597	905	1055
Bombaž (Brazilija)	tisočev ton	347	393	516
Sladkor (Kuba)	milijonov ton	10*	9,5	11,9
Sladkor (Kuba)	milijonov ton	6,1	5,6	7,2
Kakao (Brazilija)	tisočev ton	205	245	250
Kiž (Brazilija)	tisočev ton	119	157	158
Riž (Brazilija)	milijonov ton	3,8	4,6	4,6
Meso (Argentina)	milijonov ton	2,6	3,2	3,0
Meso (Argentina)	milijonov ton	5,0*	5,5	5,2
Surova nafta (Venezuela)	milijonov ton	1,9	2,5	2,1
Surova nafta (Venezuela)	milijonov ton	—	111	131
Baker	milijonov ton	—	87	105
Baker	tisočev ton	546*	480	512
Svinec	tisočev ton	294*	358	379
Cink	tisočev ton	271*	344	382
Dužik	tisočev ton	—	—	326
Fosfor	tisočev ton	—	—	78

* leta 1948

Proizvodnja električne energije v državah Latinske Amerike

Država	Enota mere	1947	1950	1952
Argentina	milijard Kwh	3,0	4,4	4,7
Brazilija	milijard Kwh	1,5	1,9	2,3
Čile	milijard Kwh	1,1	1,5	1,9
Mehika	milijard Kwh	3,6	4,4	5,3
Kolumbija	milijonov Kwh	147	220	261
Kuba	milijonov Kwh	486	645	778
Peru	milijonov Kwh	256	322	375
Urugvaj	milijonov Kwh	465	616	753
Venezuela	milijonov Kwh	317	522	722

Vloga potrošniškega kredita v razširjanju tržišča v ZDA

V ZDA so imeli potrošniški krediti, zlasti v zadnjih desetih letih, pomembno vlogo pri razširjanju notranjega trga.

Velik odstotek ameriškega prebivalstva izkorišča kredite. Leta 1948 je znašalo število družin in posameznikov, ki so izkoriščali kredite, 51,2 milijona, v začetku leta 1956 pa okrog 55 milijonov. Medtem ko se je skupno število uporabnikov kreditov povečalo za 70%, pa se je skupno število dolžnikov povečalo za 65,0% t. j. od 22 milijonov leta 1948 na 36 milijonov v začetku leta 1956. To pomeni, da je skoraj vsak četrti prebivalec ZDA dolžnik potrošniškega kratkoročnega kredita. V tem času se je skupni dolg od potrošniških kreditov povečal od 14,4 na 36 milijard dolarjev. Povprečni dolg vsakega dolžnika je v istem času porasel od 475 na 809 dolarjev.

Največji del dolgov odpade na dolge od potrošniških kreditov v ožjem smislu, ki so normalno porasli od 2,5 milijarde dolarjev ob koncu leta 1945 na 9 milijard ob koncu leta 1948 in na 28 milijard dolarjev ob koncu leta 1955. Skoraj polovica dolžnikov te vrste kredita in več kot polovica dolgov odpade na nakup avtomobilov.

Kreditni za nakup avtomobilov so porasli od 455 milijonov dolarjev ob koncu leta 1945 na 3,1 milijarde ob koncu leta 1948 in na 14,3 milijarde dolarjev ob koncu leta 1955, kar v primerjavi z letom 1948 pomeni povečanje za 360%. Odstotek na kredit kupljenih avtomobilov je porasel od 40 na 70. Od skupnega povečanja dolgov za potrošniške kredite, ki so leta

1955 znašali 6 milijard dolarjev, je okrog 4 milijarde odpadlo na nakup avtomobilov. Nakup avtomobilov je bil leta 1955 za dva milijona avtomobilov večji kakor pa je znašal ustrezn nakup leta 1954.

Drugi dolгови od potrošniških kreditov so porasli od 5,9 milijarde leta 1948 na 13,6 milijarde leta 1955. Dolгови za osnovo in modernizacijo nepremičnin so se povečali od 843 milijonov ob koncu leta 1948 na 1,6 milijarde dolarjev. Dolгови od drugih potrošniških kreditov, ki jih dajejo trgovci na drobno, so znašali leta 1948 skupaj 2,8 milijarde dolarjev, ob koncu leta 1955 pa 6,4 milijarde dolarjev. Ta sistem kreditiranja izkoriščajo trgovci na drobno kot sredstvo za povečanje prodaje. Leta 1928 je manj kot 80% vse prodaje na drobno odpadlo na nakupe na kredit, leta 1941 se je ta odstotek povzpela na 28, ob koncu leta 1955 pa na 41 0/0 vsega prometa. Oseba posojila so prav tako porasla od 2,2 na 5,5 milijarde dolarjev.

Po nekaterih proračunih znaša povprečna zadolžitev oseb z letnimi dohodki od 3.000 do 7.000 dolarjev 150% njihovega razpoložljivega dohodka. Dolžniki te skupine dohodkov trošijo na leto povprečno 400% svojega razpoložljivega dohodka za različne stalne izdatke (270% za stanovanje, 130% za vodo, razsvetljavo itd.). Ker ta skupina ljudi troši 250% svojega proračuna za hrano, kar skupno z omenjenimi stalnimi izdatki znaša 650%, je jasno, da so njene plačilne sposobnosti zelo obremenjene z dolgi za omejene potrošniške kredite.

V. Nikolova

Brez »Naše skupnosti«, glasila Predsedstva Zveznega odbora SZDL Jugoslavije, ne more biti KVALITETNEGA SODELOVANJA IN OBLOČANJA v organih družbenega upravljanja.